

Навіны

БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА ФРОНТУ "АДРАДЖЭНЬНЕ"

нумар 17

Кроніка

сьнежань 1999 г.

БНФ заклікае ўлады Велікабрытаніі і ЗША пацьвердзіць гарантыі дзяржаўнага сувэрэнітэту Беларусі

Падпісаньне нелегітымнымі органамі ўлады, якія сёння існуюць у Беларусі, любых міждзяржаўных пагадненьняў, што закранаюць дзяржаўна-прававы статус Рэспублікі Беларусь, юрыдычна няварта і ня будуць мець ніякіх доўгатэрміновых наступстваў. Любая дэмакратычна абраная ўлада ў Беларусі безумоўна скасуе пагадненьне, падпісанае ў Маскве 8 сьнежня 1999 г. аб утварэньні так званай саюзнай дзяржавы, якое істотна абмяжоўвае сувэрэнітэт і груба парушае Канстытуцыю Рэспублікі Беларусь.

Яно стала вынікам правядзеньня марыянэткавым рэжымам А. Лукашэнка прамаскоўскай палітыкі, ськіраванай на ўключэньне Беларусі ў склад Расеі, а ў апошнія гады і сродкам адыходу ад адказнасьці за развал эканомікі, парушэньні правоў чалавека і законаў Беларусі.

Беларускі Народны Фронт змагаўся і будзе змагацца за сувэрэннасьць і незалежнасьць Беларусі, супраць уцягваньня беларускага народу ў расейскія ўзброеныя канфлікты і новую халодную вайну з дэмакратычнымі краінамі Захаду.

Далучэньне Беларусі пагражае стабільнасьці ў Эўропе, пагражае спыньленьнем працэсу дэмакратызацыі беларускага грамадства і самому існаваньню беларускага народу як нацыі. Таму мы заклікаем беларускі народ згуртавацца ў абароне Бацькаўшчыны вакол незалежніцкіх дэмакратычных сілаў, а ўлады ЗША і Велікабрытаніі пацьвердзіць гарантыі дзяржаўнага сувэрэнітэту Беларусі, дадзеныя ёй у 1994 г.

Пра вынікі выбараў у Расеі

У распаўсюджанай 20 сьнежня заяве для прэсы за подпісам старшыні Беларускага Народнага Фронту «Адраджэньне» і Партыі БНФ Вінцуком Вячоркам сьцьвярджаецца, што думскія выбары ў Расеі не прынеслі нечаканасьцяў – больш за ўсё галасоў зноў набралі камуністы. Акрамя таго, небясьпека дзеля суседзяў Расеі заключаецца ў тым, што й канкурэнты камуністаў, у тым ліку тыя, каго прынята лічыць лібэраламі, зрабілі стаўку «на імперыялізм як палітычны аргумэнт і на вайну як сродак дасягненьня папулярнасьці». Адзіная партыя, якая асудзіла вайну ў Чачні й саюзную дамову з Беларуссю, зрабілася апошняй з тых, хто пераступіў пяціадсоткавы бар'ер.

Беларусы супраць саюзнай дамовы

8 сьнежня ў 11 гадзінаў раніцы 1999 году ў Менску быў перакрыты праспэкт Францішка Скарыны. Гэта была акцыя пратэсту супраць падпісаньня дамовы паміж Ельцыным і Лукашэнкам аб утварэньні Саюза Расея-Беларусь. Удзельнікі акцыі стаялі зь лэзунгамі "Абаронім нашых дзяцей! Абаронім Беларусь!" "Ніякіх саюзаў з акупантамі".

Супрацоўнікі АМОНу сілай выцеснілі пікетуюшчыкаў з праспэкту й сталі жывой сьценкай уздоўж праспэкту. Кіраўнік пікету Вячаслаў Сіўчык заявіў, што саюзная дамова – здрада нелегітымнага прэзыдэнта А. Лукашэнка, што большасьць грамадзянаў супроць саюзу з акупантамі. В. Сіўчык заклікаў грамадзянаў не дапускаць нацыянальнай ганьбы і выступіць з пратэстам ў 17 гадзінаў 8 сьнежня (у гэты час зноў адбудзецца перакрыцьцё праспэкту). В. Сіўчык заклікаў заходнія дэмакратычныя ўрады не карыстацца падвоенымі стандартамі й выступіць гарантам незалежнасьці Беларусі.

У 17.00 8 сьнежня ў раёне плошчы Якуба Коласа сабралася каля 200 чалавек. Праспэкт быў перакрыты, рух спыніўся. Праз некалькі

хвілінаў супрацоўнікі АМОНу адцягнулі ўдзельнікаў акцыі з праспэктнай часткі, пры гэтым з натоўпу былі выхапленыя два чалавекі, якіх зацягнулі ў падваротню й моцна зьбілі. Сярод першых затрыманых быў непаўнагадовы Зьміцер Касьпяровіч, якога супрацоўнікі праваахоўных органаў білі галавой аб машыну, выбілі зуб. З. Касьпяровіч быў вымушаны зьвярнуцца па дапамогу ў шпіталь, дзе яму быў пастаўлены дыягназ "страснае мозгу". Акцыя працягвалася. Група моладзі ў знак пратэсту спаліла расейскі сьцяг. Пасьля дэманстранты рушылі па пешаходнай частцы са сьцягамі й антыінтэграцыйнымі лэзунгамі. Паралельна калёне дэманстрантаў рухаліся аўтобусы з амонаўцамі.

Каля цырку ўдзельнікі акцыі паспрабавалі яшчэ раз перакрыць праспэкт. Асобы ў цывільным пачалі затрымліваць дэманстрантаў. Пры затрыманьні асобы ў цывільным адмаўляліся прадстаўляцца.

Юрыст Праваабрончага Цэнтру Валянцін Стэфановіч пачаў патрабаваць, каб чалавек у цывільным паказаў службовае пасьведчаньне.

працяг на стар. 4

Агбыўся Соём БНФ

11 сьнежня прайшоў Соём Беларускага Народнага Фронту «Адраджэньне».

Было прадстаўлена 4 даклады — Вячаслава Сіўчыка, Юр'я Хадыкі, Віктара Івашкевіча, Алеся Астроўскага. Абмяркоўваліся пытаньні — «Палітыка Народнага Фронту зімой і вясной 2000 г.», а таксама «Прапагандысцкая дзейнасьць БНФ». У абмеркаваньні ўзялі ўдзел 15 сябраў Союму БНФ і спэцыяльна запрошаных гасьцей. Было прынятае даручэньне кіраўніцтву БНФ і зварот.

Былі зацьверджаныя паўнамоцтвы абраных «ад тэрыторыяў» сябраў Союму, у тым ліку й дэпутата Вярхоўнага Савету XII скліканьня Галіны Сямдзянавай, старшыні Менскай абласной рады Валянціна Баранава й шэрагу іншых калег.

Прэсавая канфэрэнцыя кіраўніцтва БНФ

Дзесянны кіраўніцтва Беларусі й Расіі накіраваныя на дэстабілізацыю сытуацыі ў Цэнтральнай Эўропе й відавочна дэманструюць жаданьне аднавіць імперыю. Пра гэта заявілі кіраўнікі руху БНФ Вінцук Вячорка й Вячаслаў Сіўчык на прэсавай канфэрэнцыі 15 сьнежня.

Паводле словаў В. Вячоркі, зь міжнародна-прававога пункту гледжаньня дамова ня мае сілы, паколькі пры ягоным падпісаньні не была выяўлена з дапамогай дэмакратычных працэдураў воля беларускага народу.

«Мы спадзяемся атрымаць ад заходніх краінаў, у першую чаргу, ад гарантаў нашай незалежнасьці па будапешцкім пагадненьні 1994 г. — ЗША й Вялікабрытаніі — бачнага пацьверджаньня свайго стаўленьня да паступовай ліквідацыі незалежнасьці Беларусі», — сказаў старшыня БНФ. На думку В. Вячоркі, самымі небясьпечнымі момантамі ў заключаным пагадненьні ёсьць стварэньне агульнай вайскавай прасторы й агульнай прасторы для вядзеньня апэратыўнай дзейнасьці. Усё гэта можа прывесці да гвалтоўнай зьмены вектару руху краіны. Калі ўсё суседзі Беларусі імкнуцца ў аб'яднаную Эўропу, а Беларусь гвалтоўна вырываюць з геапалітычнага кантэксту, то гэта можна разглядаць як маштабную правакацыю дзеля дэстабілізацыі ўсяго Цэнтральнаэўрапейскага рэгіёну.

У інтэрвію «Навінам БНФ» В. Вячорка заявіў наступнае: «Думаю, што гэта ўсё ж такі часова перамога антыбеларускіх імперскіх сілаў. Сама Расея знаходзіцца ў жахлівым крызысе. Выбары яе наўрад ці скасалідуюць, бо яны грунтаваныя зусім не на сапраўднай дэмакратыі, а на грызні клянаў, якія, аднак, міжсобку збольшага паразумеваюцца, калі гаворка ідзе пра імперскія інтарэсы. Але Расея будзе паступова самазнішчацца як геапалітычная адзінка. Значыць, у нас ёсьць велізарны шанс захаваць і ўмацаваць нашу незалежнасьць».

У сваю чаргу намесьнік старшыні БНФ В. Сіўчык падкрэсьлівае, што галоўны цяжар абароны суверэнітэту краіны ляжыць на плячох грамадзянаў Беларусі. «Марш свабоды» паказаў, што беларусы гатовы адстойваць незалежнасьць. Наступную буйную акцыю ў абарону суверэнітэту аб'яднаная апазыцыя мае намер правесці ў Менску ў сакавіку 2000 г., што будзе прымеркавана да «Дня Волі». Гэта мусяць быць агульнанацыянальная кампанія, падтрыманая страйкамі рабочых і прадпрыемальнікаў, мэтай якіх зьяўляецца ўціск на кіроўны рэжым і, у рэшце рэшт, ягоная адстаўка, лічыць В. Сіўчык.

В. Івашкевіч:

«Трэба прабіваць дэмакратычныя выбары й рыхтавацца на іх перамагчы»

На пытаньні рэдакцыі «Навінаў БНФ» адказвае намесьнік старшыні БНФ Віктар Івашкевіч.

Кар.: — Віктар, у чым сутнасьць праграмы дзеяньняў, якая была 11 сьнежня прынятая на Союме БНФ?

В. Івашкевіч: — Практыка правядзеньня «Маршу Свободы» 17 кастрычніка паказвае, што больш-менш значную, уплывовую акцыю можна правесці толькі пасля доўгай падрыхтоўкі. А паколькі заплянаваныя з 25 сакавіка па 26 красавіка веснавыя акцыі павінны быць больш значнымі, больш уплывовымі й ня мець тых недахопаў, якія меў «Марш Свободы», то мы палічылі, што, рыхтуючыся да веснавых акцыяў, неабходна пачынаць зараз. Калі пачалася размова пра гэта, то было выказана меркаваньне, што сама акцыя — проста вывад людзей, для чаго? — павінна несці нейкую сэнсавую нагрузку ў далейшым пляне. Паколькі супольныя дамаганьні беларускай апазыцыі й сусветнай супольнасьці — гэта дэмакратычныя выбары, то гэтыя маніфэстацыі й акцыі пратэсту павінны ажыцьцяўляць ціск на ўлады, каб тыя згадзіліся пайсьці на дэмакратычныя выбары.

Можа атрымацца так, што мы праб'ём гэтыя дэмакратычныя выбары, а на іх выйграюць камуністы, якія ня б'юцца, а толькі рыхтуюцца да гэтых выбараў. Таму нам трэба выконваць дзьве задачы адначасова — прабіваць дэмакратычныя выбары й рыхтавацца на іх перамагчы.

Але мы разумеем, што ў адзіночку Беларускаму Народнаму Фронту на выбарах перамагчы ня здолее — значыць, неабходна адначасова весці працу па стварэньні кааліцыі ці выбарчага блёку, які, у прынцыпе, склаўся пад час правядзеньня маніфэстацыяў. Каб не атрымаўся так, што на маніфэстацыі хадзілі разам, а потым пабіліся за выбарчыя акругі й пачалі адзін аднаго лаяць, як гэта адбылося на квазіпрэзыдэнцкіх выбарах у траўні.

Адсюль задачы:

1. масавыя акцыі ўвесну;
2. падрыхтоўка кандыдатаў у выбарчы блёк.

Неабходна ствараць сыстэму адзінай апазыцыі. Тое, што веснавыя акцыі будуць рыхтавацца сумесна, — гэта абавязкова, іншаспытаньне — чый уклад будзе большы.

Кангрэс дэмакратычных прафсаюзаў заявіў, што будзе ў сакавіку праводзіць страйкі. Зьвязана гэта з рэальным наступам, які пайшоў на прафсаюзы на ўзроўні заводаў: пазбаўленьне памяшканьняў, выкідваньне за межы заводаў штаба прафсаюзаў на МАЗе... Ціск ідзе. Прафсаюзы зарэгістравалі на нацыянальным ўзроўні і ліквідуюць на пярвічным. На гэта мусяць быць адказ — маніфэстацыі й страйкі, і гэта павінна быць ня толькі ў Менску.

Важна адзначыць, што некаторыя актывісты, калі толькі чуюць слова «выбары», адразу кажуць, што гэта «здрада», «сабраліся выбірацца ў палату», «якія могуць быць выбары пры гэтым Лукашэнку?»

Размова не ідзе пра выбары ў палату. Раз-

мова ідзе пра дэмакратычныя выбары, якія прызнае ўся апазыцыя і АБСЭ як дэмакратычныя. Выбары як вынік гэтых перамоваў. Таму ніякіх размоваў пра палату не ідзе.

Ёсьць яшчэ аргумэнт — той, хто рыхтуецца да выбараў, ня будзе кідацца камянямі й ня будзе такога рэвалюцыйнага напору. На гэта можна адказаць наступным чынам: адныя павінны кідацца камянямі, другія — рыхтавацца да выбараў, трэція — выдаваць газету, чацьвертыя — шукаць пад гэта ўсё грошы. І менавіта скаардынаванасьць разнаплянавых дзеяньняў і будзе той сілай, якая павінна замяніць у Беларусі нешта. Таму што кідацца ці толькі ў маніфэстацыі, ці толькі выбары — гэта дрэнная тактыка.

Кар.: — А да вясны што будзе рабіцца?

В. Івашкевіч: — Зараз мусяць ісьці агітацыйная, інфармацыйная кампанія па растлумачэньні насельніцтву сэнсу й неабходнасьці гэтых акцыяў, як гэта рабілася перад «Маршам Свободы», але больш маштабна.

Кар.: — Саюзная дамова зьявілася перад думскімі выбарамі, на лета ў Расіі прызначаныя прэзыдэнцкія выбары і, як казаў Лукашэнка, будзе спроба падпісаньня новай дамовы — ужо не пра намеры стварэньня саюзнай дзяржавы, а пра саюзную дзяржаву. Ці паўплывае гэта на падрыхтоўку веснавых акцыяў?

В. Івашкевіч: — Натуральна, справа ў тым, што, паводле тых жа сацыялягічных дасьледаваньняў, у вялікай часткі грамадзянаў Беларусі ўзьнікла пачуцьцё небясьпекі згубіць незалежнасьць. Раней яны ставіліся аб'якава: «Я, у прынцыпе, за незалежнасьць, але можна жыць разам». А зараз узьнікла ў людзей вострае пачуцьцё небясьпекі: нас уцягнуць у Расею, і нам стане горш працаваць, жыць і г. д. Такіх людзей ня менш, як 30%, а ў Менску, можа, і палова. Таму натуральна, што ўсё гэтыя акцыі будуць у абарону незалежнасьці. Нам трэба захаваць незалежнасьць Беларусі й правесці дэмакратызацыю ў незалежнай Беларусі.

Даклад намесніка старшыні БНФ “Аграджэньне” Вячаслава Сіўчыка.

Друкецца зь невяпкімі скарачэньнемі

Шаноўныя калегі!

Сёння нам патрабуецца вельмі дакладная і высокапрафэсійная праца ўсіх структураў Народнага Фронту. Бяз гэтага ня будзе аніякага посьпеху, і нам трэба зразумець, што Сойм нясе адказнасьць перад усімі тымі дэлегатамі, якія нас абралі, і толькі нашая дзейнасьць, прычым дзейнасьць пасьпяхова, можа ўсіх пераканаць, што дэлегаты не зрабілі на апошнім Зьездзе БНФ памылку.

Першае, што я хацеў бы падкрэсьліць у сваім дакладзе, — гэта тое, што, мусіць, упершыню за апошні час беларускі нацыянальна-вызвольны рух мае сацыяльную базу і неабходную падтрымку сярод насельніцтва. Асобныя праграмныя палажэньні Беларускага Народнага Фронту сёння падтрымліваюцца абсалютнай большасьцю нашага насельніцтва. Так, па звестках апошняга сацыялягічнага апытаньня, на прамое пытаньне «Ці згодны Вы, каб Беларусь была свабоднай незалежнай дзяржавай?» «НЕ» адказала ўсяго 10 адсоткаў насельніцтва. Такія лічбы цяжка было ўявіць нават некалькі гадоў таму. Гэта паказвае, што перспэктывы ў нас вельмі добрыя, і я хацеў бы зноўку нагадаць важнейшыя групы насельніцтва, зь якімі мусіць працаваць БНФ сёння найбольш эфэктыўна. Першая — гэта моладзь, другая — прадпрыемальнікі, трэцяя — чынавенства, чацьвёртая — рабочыя. На сённяшні момант найлепш пастаўлена праца сярод рабочых, бо выходзіць газета «Рабочы», галоўным рэдактарам якой зьяўляецца Віктар Івашкевіч. Такім чынам можна інфармаваць рабочых пра падзеі, што адбываюцца ў краіне, пра тое, што канкрэтна можна зрабіць, каб іхняе жыцьцё палепшылася. Мне ўсё-такі ўдалося стварыць бюлетэнь «Кірмаш». Я спадзяюся, што ў наступным годзе ён будзе выходзіць штотыднёва, і праз яго таксама ўдасца наладзіць працу з дробнымі прадпрыемальнікамі. Крыху складаней сытуацыя з моладзьдзю, хаця гэтым займаецца найперш Малады Фронт. І вельмі кепска праца пастаўлена з чынавенствам.

Я бачу тры асноўныя этапы дзейнасьці БНФ на пэрыяд 2000-2001 гадоў.

Першы этап — арганізацыйны — да Дня Волі 2000 году. Мы мусім стварыць структуры БНФ у кожным раёне Беларусі. Давесці колькасць сябраў партыі БНФ хаця бы да 5000 чалавек. І дамагчыся таго, каб пры правядзеньні Дня Волі акрамя традыцыйных вулічных шэсьцяў, мітынгаў, іншых вулічных акцыяў, розных культурніцкіх імпрэзаў, якія заўсёды ладзіць Фронт, адбываліся й страйкі рабочых, хаця бы ў некалькіх гарадох, і агульнанацыянальны страйк прадпрыемальнікаў.

Натуральна, сёння страйкі могуць адбывацца толькі пад сацыяльнымі лёзунгамі, але ж сацыяльныя лёзунгі ніколі не прэрэчылі нацыянальным і незалежніцкім і прэрэчыць ня будуць. Барацьба за незалежнасьць ня можа быць зьведзена да змаганьня толькі за нашу мову ды іншыя духоўныя каштоўнасьці. Гэта ёсьць таксама й барацьба за прыстойны заробак для беларускага рабочага, і эўрапейскія падаткі для беларускага прадпрыемальні-

• Імпровізаваная прэсавая канфэрэнцыя ў дзень падпісаньня саюзнай дамовы

ка, і сацыяльная абарона для беларускага пэнсіянэра. Барацьба за незалежнасьць — гэта барацьба ў тым ліку й за эканамічныя правы кожнага грамадзяніна Рэспублікі Беларусь.

Пасьля заканчэньня гэтага этапу надыходзіць другі — ад Дня Волі да даты парламэнцкіх выбараў. Бо Аляксандар Лукашэнка ўсё роўна вымушаны будзе да канца 2000 году ў той ці іншай форме правесці гэтыя выбары. Вельмі добра, каб мы ўсё спрацавалі так, каб вясна-2000 прымусіла рэжым сысьці ў адстаўку ці была такой моцнай, каб улада вымушана была пайсьці на саступкі, і каб выбары былі сапраўды свабоднымі. Але цалкам магчыма, што выбары будуць адбывацца пры тым рэжыме, што існуе сёння. Я выдзяляю гэты этап не дзеля таго, каб загнаць БНФ і іншыя палітычныя партыі, якія ўваходзяць у апазыцыйны рэжым, абавязкова на гэтыя выбары. Больш таго, я скептычна стаўлюся да таго, каб прадстаўнікі палітычных партыяў, якія знаходзяцца ў апазыцыі, удзельнічалі ад партыі ў гэтых выбарах. Бо мы маем досыць сур'ёзны досвед і 1995, і 1996 гадоў наконце таго, якім чынам рэжым будзе праводзіць гэтыя выбары. Я толькі магу нагадаць, што ў 1995 і 1996 гг. мы ня мелі такой моцнай вэртыкалі, як зараз. І шмат чаго тады не было. Цяпер ціск рэжыму будзе большым. Але ў той ці іншай форме ў гэтых выбарах нам ўсё роўна прыйдзецца прыняць удзел. І нам трэба зразумець, што нават сёння апытаньні паказваюць, што большасьць нашага насельніцтва зьбіраецца прымаць удзел у гэтых выбарах, нават калі яны будуць не дастаткова свабодныя й не дастаткова дэмакратычныя. Таму тут патрабуецца вельмі далікатная й дакладная праца ўсіх нашых структураў, усіх тых людзей, якія могуць зарганіза-

ваць сапраўдную барацьбу за дэпутацкія мандаты, бо я ніколі не прытрымліваюся прынцыпу, які добра пасуе да спорту, але ніяк не да палітыкі: «Галоўнае — удзел, а не перамога». Такім прынцыпам кіравацца нельга, і мы павінны прагматычна падыходзіць да выбараў парламэнцкіх, бо асноўная задача — гэта выбары Прэзыдэнта.

І трэці этап будзе самы цяжкі — ад парламэнцкіх да прэзыдэнцкіх выбараў. Адзінае падкрэсьлю, што да правядзеньня выбараў у парламэнт у нас павінна быць ня менш 7 000 сябраў партыі БНФ. І мы мусім да заканчэньня трэцяга этапу мець ужо 20 000 сябраў партыі. Бо гэта мінімальная неабходная колькасць, каб мы маглі вырашыць праблему кантролю выбарчых участкаў, праблему агітацыі й прапаганды, праблему збору подпісаў. Я магу нагадаць, што ў нашай краіне больш 7000 выбарчых участкаў, у нас больш 7 мільёнаў выбаршчыкаў. І калі партыя БНФ ня выйдзе на такую колькасць, ёй будзе вельмі цяжка працаваць на прэзыдэнцкіх выбарах.

Адразу мушу сказаць, сёння я бачу толькі адзіную схему пры правядзеньні выбараў Прэзыдэнта, калі БНФ будзе падтрымліваць кандыдата не свайго, але які стаіць на незалежнай плячэфарме з поўнай адкрытай дамоўленасьцю, якія сфэры будзе кантраляваць БНФ пасьля перамогі гэтага кандыдата. Толькі такім чынам я бачу магчымасьць удзелу Фронту ў гэтых прэзыдэнцкіх выбарах і сэне у занятках гэтымі выбарамі. Бо ўсё астатняе, што нам наканаваў, — абарона незалежнасьці нашай краіны.

працяг на стар. 4

Даклад намесніка старшыні БНФ “Адраджэньне” Вячаслава Сіўчыка

Пачатак на стар. 3

Натуральна, схему ўдзелу БНФ у прэзыдэнцкіх выбарах трэба абмеркаваць, але іншая тактыка магчымая, толькі калі рэзка памяняеца сытуацыя (напрыклад, партыя БНФ будзе мець 30%-ю электаральную падтрымку). Бо мы павінны падысці да таго, каб забяспечыць перамогу нашага народу ў 200-гадовай вайне, у якой, на вялікі жаль, імперыя традыцыйна перамагала. Дзеля таго, каб сур’ёзна падыходзіць да вырашэння ўсіх палітычных праблемаў, нам вельмі рэзка трэба ўзмацніць амаль што ўсе нашыя структуры.

Але найважнейшай зьяўляецца Грамадзкі (Ценева) кабінэт БНФ. Я не лічу патрэбным, каб хтосьці прапаноўваў каардынатару грамадзкага кабінэту Івану Васільевічу Саверчанку і кіраўніку кабінэту ўладзімеру Мікалаевічу Заблоцкаму нейкія дакладныя парады. Бо яны зьяўляюцца прафэсіяналамі й дасведчанымі спецыялістамі. Але ж хацеў бы выкарыстаць магчымасць свайго дакладу з тым, каб звярнуцца да кожнага сябра Сойму, каб яны паспрабавалі падшукаць кандыдатуры тых людзей, якія маглі б узмацніць дзейнасць Грамадзкага кабінэту. Трэба звярнуцца да кіраўніцтва Грамадзкага (Ценевага) кабінэту, каб яны ўзмацнілі ў першую чаргу інфармацыйную дзейнасць – давалі звесткі пра тое, чым займаецца наш кабінэт, якія пляны ў нас ёсць. У нас павінны быць сфармаваныя каманды спецыялістаў, што ведаюць, якім чынам будзе разьвівацца сытуацыя ў Беларусі далей.

Для таго каб паспяхова дзеіць, трэба вырашыць яшчэ адну праблему. Справа ў

тым, што ў Беларусі рэальна існуе дзве партыі – Кансерватыўна-хрысьціянская й Партыя БНФ. Наколькі я разумю, рэжым вельмі зацікаўлены ў тым, каб гэтыя дзве партыі прыкладна паўгады знаходзіліся ў падвешаным стане й вялі абсалютна бессэнсоўную барацьбу паміж сабой на конт таго, хто зь іх больш легітымны. Кожнай з гэтых партый патрабуецца пасьведчаньне аб рэгістрацыі, абедзве гэтыя партыі могуць прэтэндаваць на маёмасьць БНФ і на тое, каб сьцьвярджаць, што гістарычна яны паходзяць са старога Фронту. Натуральна, я прытрымліваюся той думкі, што кіраўніцтва, абранае другой сэсіяй 6-га Зьезду пасья 18 гадзін 30-га кастрычніка, ёсць легітымным кіраўніцтвам. Але я яшчэ раз прапаноўваю Сойму БНФ зрабіць некалькі крокаў.

Першае. Каб былі праведзеныя некалькі сумесных соймавых канфэрэнцыяў Партыі БНФ і Партыі КХП.

Другое. Каб была падпісаная дамова паміж партыямі БНФ і КХП на конт тых палітычных палажэньняў, якія зьяўляюцца агульнымі для абедзвюх партый. Ужо існуе праект гэтай дамовы. Яе падрыхтаваў Павал Севярынец. Гэты дакумэнт можа ўключаць розныя палажэньні. Самае галоўнае, каб гэты дакумэнт зьявіўся й засьведчыў, што абедзве гэтыя партыі рухаюцца не па тым сцэнары, які закладаўся ў Маскве. Бо калі мы ня будзем здольнымі вырашыць праблемы, якія існуюць з-за наяўнасьці дзвюх партыяў, якія маюць практычна аднолькавыя ідэалёгію, у якія ўваходзяць актывісты БНФ, то Фронту будзе вельмі кепска. Гэтая задача вельмі сур’ёзная, і я вельмі хачу, каб Сойм БНФ гэта зразумеў.

Я ня бачу пэрспэктывы існаваньня КХП у сёньняшняй рэальнай Беларусі. Я бачу сэнс гэтай партыі толькі ў тым, каб Зянон Пазьняк зьяўляўся старшынём БНФ «Адраджэньне» насуперак рэаліям. Таму, калі мы здольныя праявіць добрую волю, праявіць лепшыя якасьці палітыкаў, то гэты штучны, навязаны канфлікт можа быць разьвязаны на карысьць Беларусі. Аднак зараз сытуацыя досыць небяспечная. І апошнія падзеі, якія разгорталіся ў нас, паказалі, што небяспэка з боку імперыі як існавала, так і будзе існаваць, ва ўсялякім разе, у бліжэйшы час. І ёсць толькі адзін варыянт нашага адказу на гэты імперскі выклік – каб прадстаўнікі нацыянальных вызвольных сілаў былі здольныя прыйсьці ва ўладу, бо іншага шляху па пабудове беларускай дзяржавы я сёньня ня бачу.

І на заканчэньне я б хацеў заклікаць калег у такі складаны час да актывізацыі сваёй дзейнасьці, да большай сваёй актыўнасьці, бо гістарычна мы ўсё роўна пераможам, як перамаглі нашыя заходнія суседзі – народы ўсходняе Эўропы й нашыя паўночныя суседзі – народы Балты. Так і беларускі народ прыйдзе ў 21-е стагодзьдзе, маючы сваю дзяржаву, маючы магчымасць для таго, каб разьвівацца, каб «заныць свой пачэсны пасад між народамі». У нас ёсць добрыя пэрспэктывы, і калі мы будзем працаваць дзеля тых мэтаў, якія закладзеныя ў той праграме, каторую прыняла 2-я сэсія 6-га Зьезду, то ўсё будзе добра. Бо ёсць рэальны шанец для перамогі, але ўсё мусіць быць падмацавана штодзённай працай. І тады прыйдзе доўгачаканы поспех.

Жыве Беларусь!

Кроніка

Беларусы супраць саюзнай дамовы

Пачатак на стар. 1

У адказ ён пачуў пагрозу: “Пайшлі, я зараз пакажу, хто я такі! Рыхтуйся!” В. Стэфановіч сказаў: “Кепска вас вучаць у Акадэміі міліцыі: вы мусіце прадстаўляцца, калі вы ў цывільным!” В. Стэфановіч схопілі й пацягнулі (нягледзячы на бэйдж назіральніка ПЦ “Вясна”), але падыйшлі ўдзельнікі акцыі, і супрацоўнікі міліцыі вымушаныя былі адпусьціць назіральніка.

Пасьля заканчэньня акацыі пачаліся затрыманьні, якія праводзілі людзі ў цывільным. Затрыманьня правялі ноч у спэцпрыёмніку-размеркавальніку.

10, 13, 14 і 15 сьнежня адбыліся суды над грамадзянамі, якія 8 сьнежня перакрылі прэспэкт Францыска Скарыны у знак пратэсту падпісаньня саюзнай дамовы паміж Беларуссю і Расіяй.

- Раманаў Мікалай Віктаравіч (штраф);
- Сіўчык Вячаслаў (штраф);
- Адамовіч Славамір (Суд перанесены на няпэўны тэрмін, у сувязі з тым, што пратаколы затрыманьня былі складзены няправільна. С.Адамовічу інкрымінавалі арт.167.1, ч. 2 (несаднаразовы ўдзел ў несакцыянаваных мітынггах, шэсьцях, пікетах), хаця ў С.Ада-

мовіча было першае затрыманьне ў гэтым годзе). Справа накіраваная на дапрацоўку.

- Аляксандраў Уладзімер (папярэджаньне)
- Петручук Ігнат (папярэджаньне)
- Гурава Ірына (папярэджаньне)
- Кульчанка Сьцяпан (папярэджаньне).

Супрацоўнікі міліцыі, якія выступалі на судах у якасьці сьведкаў, давалі ілжывыя паказаньні, што людзі ішлі па прасняй часцы і перашкаджалі руху транспарту (у той час, калі калёна рухалася па тратуары), што затрымлівалі людзей на плошчы Якуба Коласа, у той час як большасьць была затрыманая на плошчы Перамогі. Нягледзячы на фальшывыя паказаньні, судзьдзя прызнала затрыманых вінаватымі ў зьдзяйсненьні адміністрацыйнага правапарушэньня.

Былі затрыманыя і адпушчаныя:

- Шчукін Валеры – журналіст;
- Васьковіч Зьміцер;
- Васілевіч Наталья;
- Касьпяровіч Зьміцер – іспаўнагадовы, моцна зьбіты.

В. Шчукін быў затрыманы ў 19.00. Каля рэдакцыі газэты «Народная воля» да яго кінуліся трое мужчынаў у цывільным і пачалі за-

піхваць у легкавы аўтамабіль. В. Шчукін пачаў адбівацца й крычаць, заклікаючы людзей на дапамогу. Міма праходзілі дзесяць міліцыянтаў. Яны падбеглі да Шчукіна й пачалі дапамагаць людзям у цывільным запіхваць Шчукіна ў аўтамабіль. Пры гэтым ганаровага сябра “Вясны” Валерыя Аляксеевіча зьбівалі. У машыне Шчукіну надзелі кайданкі. У міліцыі (Савецкі РАЎС) Шчукіну патлумачылі, што яго затрымалі для высьвятленьня асобы. Пратакол аб затрыманьні Шчукіна міліцыянты складалі, не задаючы пытанняў, а пасья прапанавалі падпісаць. Шчукін адмовіўся чытаць і падпісваць пратакол і запатрабаваў адваката. Міліцыянты адмовіліся прадаставіць Шчукіну адваката й заявілі, што выпішучь яму позову ў суд. Шчукін заявіў, што міліцыянты ня маюць права выпісваць позову ў суд, гэтак права мае толькі судзьдзя. І ўрэшце Шчукіна, пратрымаўшы дзве гадзіны ў міліцыі, адпусьцілі.

Паводле інфармацыі
Праваабарончага Цэнтру “Вясна”

Зьявіўся штраф за абразу мовы

10 сьнежня ўступілі ў сілу дапаўненьні ў Кодэкс аб адміністрацыйных правапарушэньнях адносна публічнай дыскрымінацыі адной зь дзяржаўных моваў краіны, за што прадугледжана накладаньне штрафных санкцыяў.

Кодэкс папоўніўся ўсяго адным артыкулам — 172 ч. 2. "Парушэньне заканадаўства аб мовах" — які, між тым, уводзіць, па сутнасьці, новую асобную прававую інстытуцыю, прадстаўленую ў самой яго назьве, паколькі раней гэтыя нормы зьмяшчаліся толькі ў Канстытуцыі й насілі пераважна дэкларацыйны характар.

Цяпер публічнае зьняслаўленьне дзяржаўных і іншых нацыянальных моваў, якімі карыстаецца насельніцтва Рэспублікі Беларусь, а таксама стварэньне перашкодаў і абмежаваньняў у карыстаньні імі, пацягне накладаньне штрафу. Для грамадзянаў пакараньне прадугледжана ў памеры ад двух да пяці мінімальнага заробкаў. Што датычыцца службовых асобаў, то за тых ж дзеяньні ім давядзецца выплаціць штраф у памеры ад пяці да дзесяці мінімальнага заробкаў.

Такім чынам, пачынаючы зь 10 сьнежня абразьлівыя публічныя выказваньні могуць разглядацца як падстава да вынясьня пастановы аб накладаньні адміністрацыйных санкцыяў. Права выносіць гэтыя пастановы надзеленыя прадстаўнікі выканкамаў. Праўдападобна, што ў прыхільнікаў умацаваньня пазыцыяў беларускай мовы зьявілася яшчэ адно юрыдычнае падмацаваньне.

У інтэрвію радыё "Свабода" кіраўнік справам Таварыства Беларускай Мовы імя Францішка Скарыны Сяргей Кручкоў патлумачыў, што зьяўленьне гэтага нарматыўнага акту дазволіць шмат каму знайсці сапраўдную прававую абарону: "Гэта той дакумэнт, які можа людзям, што займаюць службовую пасаду й абавязаныя на запыты па-беларуску адказваць па-беларуску ці з павагай ставіцца да нашай мовы, дапамагчы гэта рабіць. А тых, хто жывучы ў краіне, дзе 70% — беларусы, проста цяжка ня можа нашу мову, іх проста паставіць на месца. Я думаю, гэта паспрыяе таму, што такія пачнуць баяцца ўголас выказаць свае думкі.

Ёсць юрыдычная працэдура, паводле якой чалавек павінен дзейнічаць. Калі чалавек абразілі, абразілі беларускую мову, трэба ўзяць сьведкаў, хто пры гэтым прысутнічаў; калі гэта адбывасца ў выпадку зь юрыдычнай службай — дык яны заўсёды называюць свой нумар, кажуць які апаратар вас абслугоўвае, дык трэба запісаць гэты нумар, каб потым падаць скаргу. Чалавек павінен заўсёды зьявляцца да суседніх людзей, якія чулі абразу мове, і проста запамінаць тых дробных рэчы, якія могуць дапамагчы пасьля ў справе".

Разам з тым, артыкулам 172 устаноўлена адказнасьць за парушэньне правілаў адкрыцьця паліграфічных і штэмпельна-гравёрных прадпрыемстваў, набыцьця, збыту, выкарыстаньня, уліку й захаваньня памнажальнай тэхнікі, а таксама за незаконнае распаўсюджваньне друкаваных выданьняў. Часткай першай гэтага ж артыкулу прадугледжана адказнасьць за парушэньне заканадаўства аб СМІ.

Міхась Данілаў

• Беларусы супраць саюзнай дамовы

Перасьлед за пратэст супраць саюзнай дамовы

У Берасьці прайшлі судовыя працэсы над удзельнікамі акцыі пратэсту «Запалі сьвечку Веры й Незалежнасьці». Акцыя ў падтрымку незалежнасьці Беларусі праводзілася ў абласным цэнтры з 24 лістападу — менавіта тады ўпершыню гараджане з запаленымі сьвечкамі ў руках выйшлі на алею ўздоўж праспэку Машэрава. 8 сьнежня — у дзень падпісаньня дамовы паміж Беларусьсю й Расеяй — каля 50 чалавек зноў прыйшлі на алею. Калі раней міліцыя толькі спакойна назірала, то 8 сьнежня супрацоўнікі праваахоўчых органаў правяралі дакумэнты ўва ўсіх, хто трымаў у руках сьвечкі, і запісвалі іх дадзеныя.

14 сьнежня Суд Ленінскага раёну Берасьця вынес папярэджаньні дваім удзельнікам акцыі "Запалі сьвечку веры й незалежнасьці", якая адбылася ў Берасьці 8 сьнежня.

Пятру Бахуну й Рыгору Бакіевічу было прад'яўлена абвінавачаньне ў парушэньні арт. 167 ч.1 Адміністрацыйнага кодэксу (парушэньне парадку арганізацыі й правядзеньня сходаў...). Па гэтым жа артыкуле абвінавачваўся й Рыгор Варвашэвіч, які быў затрыманьне супрацоўнікамі міліцыі ў час распаўсюджваньня газэты "Рабочы".

Паседжаньне суду расцягнулася на два дні. Паказаньні сьведкаў з боку абвінавачаньня ўжо ў першы дзень пацьвердзілі, што Р. Варвашэвіч распаўсюджаў газэту, зарэгістраваную ў Дзяржкамдруку, на цалкам законных падставах. Судзьдзі давядося спыніць справы вытворчасць і пацьвердзіць, што Р. Варвашэвіч не вінаваты ў парушэньні законаў.

П. Бахун і Р. Бакіевіч на пытаньне судзьдзі, чаму яны стаялі са сьвечкамі, адказвалі: «Маліліся за Беларусь, за ейную незалежнасьць, за Канстытуцыю». Апроч усяго, судзьдзя настойліва цікавіўся ў падсудных іхным стаўленьнем да падпісаньня саюзнай дамовы паміж Беларусьсю й Расеяй.

Абвінаваўцам не ўдалося даказаць, што Бахун і Бакіевіч зьяўляюцца арганізатарамі акцыі, таму суд абмежаваўся папярэджаньнямі ў іх адрас.

З асаблівасьцяў гэтага працэсу яго удзельнікі адзначаюць забарону журналістам карыстацца дыктафонамі, а таксама грубую адмову ў прадстаўленьні перакладчыка (падсудныя хацелі чуць пытаньні судзьдзі па-беларуску).

Правы чалавека

Сфальсыфікаваная справа

16 сьнежня ў Праваабарончы Цэнтар "Вясна" зьявіўся грамадзянін Рэспублікі Беларусь Вячаслаў Нішчык з просьбай абараніць яго правы ў судзе Цэнтральнага раёну г. Менску. В.Нішчык абвінавачваўся ў тым, што на пачатку сьнежня, ён як быццам бы на праспэце Машэрава праводзіў незаконную валютную апэрацыю, чапляўся да грамадзянаў. У момант затрыманьня пры вобьску пры ім не было знойдзена прадмету валютнай апэрацыі (грошай). Нягледзячы на гэта, міліцыянты склалі пратакол правапарушэньня і перадалі справу ў суд.

Яму пагражаў адміністрацыйны арышт да 15 сутак з канфіскацыяй прадметаў зьдзелкі ў даход дзяржавы. У сувязі з тым, што матэрыяламі справы не пацьверджаўся факт валютнай апэрацыі, адсутнічалі сьведкі, да якіх быццам бы чапляўся В.Нішчык, не было акту канфіскацыі прадмету зьдзелкі. На гэтыя абставіны суду было ўказана грамадзкім абаронцам "Вясны" Барысам Гюнтэрам. Судзьдзя Анатоль Барысэнак прыняў гэтыя акалічнасьці да ўвагі і накіраваў матэрыялы справы на дапрацоўку ў РАУС Цэнтральнага раёну г.Менску.

Доўгі шлях у Эўразьвяз

Брытанскі эканаміст Алян Мэйх'ю пра эканамічныя пераўтварэньні ў цэнтральна- і ўсходнеэўрапейскіх краінах і пра іх адносіны з Эўрапейскім Зьвязам.

Адзначым ад пачатку дзьве памылкі з нагоды краху камунізму ў Цэнтральнай і Ўсходняй Эўропе. Згодна з адной, падзеньне Бэрлінскага муру – гэта заслуга Захаду. Згодна з другой, думка пра далучэньне да Эўрапейскага Зьвязу нарадзілася ў краінах Цэнтральнай і Ўсходняй Эўропы толькі пасля падзеньня Бэрлінскага муру. Абодва гэтыя меркаваньні няверныя. Запад не адыграў актыўнай ролі ў паразе камунізму. Ён спрыяў гэтаму толькі дзякуючы штодзённай дэманстрацыі таго, што дэмакратыя й рынкавая эканоміка лепш за камуністычную сыстэму «вырабляюць» каштоўнасьці й стандарты, якія жадаюць мець людзі. Акцыі, якія ў рэшце рэшт прывялі да краху камунізму, жыхары дзяржаваў Варшаўскай Дамовы выбіралі самі, вырашыўшы выкарыстаць мірныя сродкі для барацьбы з уладнай партыяй. Некалькі разоў іх выступы душылі жорсткім гвалтам (Усходні Бэрлін, Вугоршчына, Чэхаславацчына), але ў выніку яны перамаглі.

Рэфарматараў у Вугоршчыне, Польшчы й іншых краінах Цэнтральнай і Ўсходняй Эўропы ўжо даўно займала думка пра ўступленьне ў Эўрапейскі Зьвяз. У васьмідзясятых гадох яе актыўна абмяркоўвалі й аналізавалі ва ўнівэрсітэцкіх і апазыцыйных колах. Бо самае позьняе ў канцы семідзясятых гадоў усім думачым людзям у Цэнтральнай і Ўсходняй Эўропе было зразумела, што ў сярэднетэрміновай перспектыве цэнтралізаваная плянавая гаспадарка прывядзе да эканамічнай стагнацыі й сацыяльнага згаленьня. Дзеля таго каб выжыць камуністычная аднапартыйная сыстэма павінна была

пайсьці на глыбокія й радыкальныя зьмены. У некаторых краінах Цэнтральнай Эўропы нават сябры камуністычнай партыі ўжо не ўспрымалі сур'ёзна яе ўладную ролю.

Часта раздаюцца цьверджаньні, што наступствы 50 год (ці ў выпадку з Савецкім Саюзам – амаль 75 гадоў) камуністычнага рэжыму будуць заўважна адбывацца на жыхарах Цэнтральнай і Ўсходняй Эўропы некалькі дзесяцігодзьдзяў і тым самым марудзіць пераход гэтых краінаў да дэмакратыі й рынкавай эканомікі. Я лічу гэтую тэзу неабгрунтаванай. Калі ланцугі камунізму палі, у гэтых краінах адбыўся літаральна выбух вытворчай прадпрымальніцкай дзейнасьці. У адной толькі Польшчы ў першыя гады пасля зьмены рэжыму былі заснаваныя два мільёны новых прадпрыемстваў.

Некаторыя асаблівасьці мінулых часоў сапраўды захаваліся, і гэтым цэнтральна- і ўсходнеэўрапейскія краіны розняцца ад заходнеэўрапейскіх. Напрыклад, пачуцьцё салідарнасьці паміж людзьмі тут выяўленае нашмат мацней, ды і ідэя сацыяльнай справядлівасьці прапагандуецца нашмат актыўней. Магчыма, жыхарам гэтых краінаў менш уласьцівы індывідуалізм і больш – дух калектывізму. Але, найперш, падобна, што пачуцьцё нацыянальнай годнасьці разьвітае тут мацней, чым у Заходняй Эўропе. У гэтым, аднак, няма нічога дзіўнага: такая краіна, як Ангельшчына, якая за апошнія некалькі стагодзьдзяў заўсёды была сувэрэннай, можа глядзець на нацыянальны сувэрэнітэт крыху іначай, чым, да прыкладу, Польшча, якая за той самы пэрыяд толькі каля 30 гадоў была гаспадаром свайго лёсу.

Палітычныя й эканамічныя пераўтварэньні ў краінах, што рэфармаваліся, ажыццяўляліся не аднолькавымі тэмпамі й не ад-

начаюцца роўным посьпехам. Надта вялікія адрозьненні паміж асобнымі краінамі, і вельмі адрознымі былі іх першасныя пазыцыі на пачатку працэсу рэформаў. Прыкметны разрыў усё яшчэ існуе паміж краінамі былога Савецкага Саюзу (за выняткам Эстоніі, Латвіі й Літвы) і цэнтральнаэўрапейскімі дзяржавамі. Калі першыя дамагліся толькі нязначнага прагрэсу ў стварэньні рынкавых структураў, то другія так зьмяніліся пасля падзеньня Бэрлінскага муру, што іх цяжка пазнаць.

Пасля краху камунізму палітычныя й дэмакратычныя рэформы ў большыні краінаў ішлі вельмі хутка. Што датычыцца эканомікі, то ў канцы 90-х гадоў карціна тут назіраецца розная. Ацэнкі дасягнутых посьпехаў у стварэньні рынкавых структураў і адказнага мажарэканамічнага мэнаджэменту вар'ююцца, па зьвестках Эўразьвязу, ад «даволі добрых» (Вугоршчына й Польшча) да «вельмі недастатковых» (некаторыя краіны СНД).

Адразу ж пасля пачатку рынкавых рэформаў усё цэнтральна- і ўсходнеэўрапейскія краіны перажылі больш ці менш моцную фазу эканамічнага спаду. Фабрыкі, якія пры цэпавых структурах цэнтралізаванай плянавай гаспадаркі дзейнічалі з прыбыткам, былі закрытыя, калі рынкавыя цэны паказалі іхнюю нерэнтабэльнасьць. У выніку вырасла беспрацоўе. Адначасова адбыліся зьмены ў традыцыйных структурах зьнешняга гандлю, бо пасля краху СЭУ гандаль паміж былымі партнёрамі рэзка пайшоў на спад. Тым ня менш, гэтыя краіны параўнаўча хутка ачомаліся ад эканамічнага спаду. Па ацэнках Эўрапейскага банку рэканструкцыі й разьвіцьця (ЭБРР), эканамічны рост ува «Ўсходняй Эўропе і балтыйскіх дзяржавах» ізноў пачаўся ўжо ў 1993 г. А ў пэрыяд паміж 1994 і 1998 гг. склаў у сярэднім 4 адсоткі ў год.

Навукоўцы-эканамісты шмат дыскусавалі пра тое, што больш эфэктыўна: хуткі пераход да рынкавай эканомікі, так званая «шокавая тэрапія», ці больш марудныя, але стабільныя тэмпы рэформаў. Не зьвярталася ўвага на тое, што ключ паспяховага пераходу да рынкавай эканомікі ёсьць у тым, каб сапраўды як мага хутчэй ажыццяўляць пэўныя рэформы, а ў іншых сфэрах сканцэнтравана пакуль на выпрацоўцы надзейных прававых палажэньняў і на стварэньні стабільных інстытуцыяў.

Такім парадкам, палітыка рэформаў патрабуе ня толькі дух прадпрымальніцтва, але й салідную сыстэму кіраваньня, якая забясьпечвае бяспэку й давер. Вырашальнае значэньне ў гэтай сувязі мае такі нямецкі панятак, як «Ordnungspolitik» («палітыка па навадзеньні парадку»). Неабходны давер узнікае толькі ў тым разе, калі дзяржава ў пераходны пэрыяд выдае законы, якіх сама й прытрымліваецца. Павінна існаваць магчымасьць для абскарджваньня дамоваў у судовым парадку. Пры заняцьці дзяржаўных пасадаў асабовыя якасьці й кваліфікацыя павінны адыгрываць больш важную ролю, чым пры старой сыстэме. Выгоды ў выніку правядзеньня палітыкі рэформаў павінны разьмяркоўвацца справядліва – так, каб яны ішлі на карысьць усяму насельніцтву.

Калі якасьць сыстэмы кіраваньня й інстытуцыяў зьяўляецца адным з асноўных фактараў, на базе якога можна патлумачыць адрозьненні ў посьпехах пры пераходзе да рынкавай эканомікі, то ступень інтэграцыі ў

міжнароднае супольнітва – гэта другі асноўны фактар. Уваход у міжнародныя арганізацыі, такія як Сусветная гандлёвая арганізацыя (СГА), Арганізацыя эканамічнага супрацоўніцтва і развіцця (АЭСР) ці Савет Еўропы, сыстэматычна інтэгруе гэтыя краіны ў міжнародныя сыстэмы правілаў і каштоўнасцяў. Большасць краінаў гэтага рэгіёну на сённяшні момант уваходзіць у Радэ Еўропы. Усе асацыяваныя з ЭЗ краіны, за выняткам Літвы, зьяўляюцца членамі СГА (Літва, як і Харватыя, стаіць на мяжы заканчэння адпаведных перамоваў). Чэская Рэспубліка, Вугоршчына і Польшча – чальцы АЭСР.

Больш моцнае прылучэнне да Еўрапейскага З'вязу і, у канцавым выніку, уступленне ў яго ствараюць, натуральна, найлепшую гарантыю для стабільнасці і надзейнасці дэмакратычных умоваў і для функцыянавання эфектыўнай рынкавай эканомікі. Усе асацыяваныя з ЭЗ краіны падалі заяўкі на ўступленне ў з'вяз, іншыя дзяржавы таксама выказалі жаданне далучыцца да яго ў доўгатэрміновай перспектыве.

У 1989 г. – упершыню пасля 1945 г. – у Еўрапейскага З'вязу зьявілася магчымасць аб'яднаць увесь кантынэнт і прышчапіць яму каштоўнасці ўяўленьні сваіх заснавальнікаў. І сапраўды, палітыкі з усіх краінаў ЭЗ і органы ЭЗ радаваліся падзенню Бэрлінскага муру, пабачыўшы ў гэтым пачатак новага жыцця для Еўропы. Пасля паспяховага завяршэння праграмы па стварэнні нутранага рынку ў Еўропе ў 1992 г. зьявіўся яшчэ адзін буйны шанец надаць Старому Сьвету большую вагу на сусветнай арэне. Але апроч радасці з нагоды аб'яднання Нямецчыны Еўрапейскі З'вяз не праявіў ні неабходнай актыўнасці, ні адпаведнай гнуткасці для таго, каб ператварыць крах камунізму ў поспех новага еўрапейскага ўпарадкавання.

На паперы поспехі ЭЗ пасля 1989 г. выглядаюць унушальна. Яшчэ ў 1989 г. у рамках праграмы Phare ён дамовіўся з Польшчай і Вугоршчынай пра тэхнічную дапамогу ім. З таго часу гэтая праграма ўвесь час пашырэнца. Сёння яна ахапіла ўжо большую частку Цэнтральнай і Паўднёва-Ўсходняй Еўропы. На гэты рэгіён штогод выдаткоўваецца 1,5 млрд. эўра, пераважна ў выглядзе інвэстыцыйных субсідыяў. У 1991 г. ЭЗ заключыў пагадненні пра асацыяцыі з Чэх-Славацкай, Вугоршчынай і Польшчай. Не пазней за 1995 г. былі падпісаныя адпаведныя пагадненні яшчэ зь сямю краінамі. На сесіі Еўрапейскага З'вязу ў Капэнгагене ў жніўні 1993 г. кіраўнікі дзяржаваў і ўрадаў ЭЗ дамовіліся пра тое, што гэтыя краіны, калі яны будуць адпавядаць пэўным крытэрам, могуць стаць членамі Еўрапейскага З'вязу. На саміце ЭЗ у Эсне ў 1994, на чале якога стаяла Нямецчына, была прынятая «стратэгія далучэння» цэнтральна- і ўсходне-еўрапейскіх краінаў да ЭЗ. У снежні 1997 г. на сесіі Еўрапейскага З'вязу на вышэйшым роўні ў Люксембургу было прынятае рашэнне пачаць перамовы аб уступленні ў ЭЗ з пяцю цэнтральна-еўрапейскімі краінамі. З таго часу пад старшынствам Ангельшчыны, Аўстрыі, Нямецчыны і Фінляндыі гэтыя перамовы рухаліся наперад, і вельмі верагодна, што ў наступным годзе пачнуцца перамовы з пяцю іншымі кандыдатамі на ўступленне. Нягледзячы на гэтыя, здавалася б, хутка дасягнутыя поспехі ў наладжванні адносінаў паміж Еўрапейскім З'вязам і дзяржавамі Цэнтральнай і Ўсходняй Еўропы, у ЭЗ адсутнічае рэальная канцэпцыя пашырэння. Рэч у тым, што будучае пашырэнне ЭЗ нашмат складаней за ўсе папярэднія. Краіны, што падалі заяўкі на

ўступленне ў ЭЗ, маюць тэрыторыю, роўную прыблізна траціне тэрыторыі Еўраз'вязу, і насельніцтва, роўнае прыблізна 25-30 адсоткам насельніцтва Еўрапейскага З'вязу. Доля валавага нутранага прадукту (ВНП) на душу насельніцтва ў гэтых краінах (вымераная па пакупніцкай здольнасці) складае ў сярэднім 40 адсоткаў ад роўню ЭЗ (пры цяперашніх абменных курсах – усяго 15 адсоткаў). Усе кандыдаты на ўступленне стаяць на парозе завяршэння кароткай фазы пераходу да рынкавай эканомікі і прыкладаюць усе намаганні, каб дамагчыся хуткага эканамічнага росту пры адначасовым зніжэнні інфляцыі да роўню, блізкага да ЭЗ. Пашырэнне за кошт асацыяваных краінаў азначае, аднак, што Еўрапейскаму З'вязу неабходна і надалей развіваць стасункі з Расеяй і Украінай, палітычнае і эканамічнае становішча якіх будзе моцна закранутае гэтым крокам.

Можна было чакаць, што перад абліччам такой гістарычнай задачы Еўрапейскі З'вяз распрацуе радыкальна новыя арганізацыйныя формы і для забеспячэння інтэграцыйных працэсаў на кантынэнце выдаткуе значныя часавыя і фінансавыя рэсурсы. Але гэтага не адбылося.

ЭЗ хутчэй бы справіўся з гэтай задачай, каб ступень інтэграцыі ў ім была нашмат вышэй ці калі б ён базаваўся на больш развітых фэдэратыўных структурах. Замест гэтага З'вяз уяўляе з сябе своеасаблівы «клуб» з агульным статутам, чальцы якога мусяць аднагалосна вырашаць пытанне прыёму новых чальцоў. Гэта прывяло да таго, што працэс пашырэння з'вяўся пераважна да перамоваў паміж цяперашнімі дзяржавамі-ўдзельніцамі пра пераразьмеркванне іх долі ў бюджэце Еўраз'вязу. Кожная краіна-чалец ЭЗ можа блякаваць пашырэнне саюзу, таму неабходна дамагчыся таго, каб усе былі задаволеныя. Другая праблема ў тым, што З'вяз ня можа зрабіць фундаментальных зменаў у сваёй субстанцыі, хаця зрэдку яны маглі б быць карыснымі. Насамрэч, змены мажлівыя толькі на інстытуцыянальных «акраінах». Усё, на працаванае Еўраз'вязам за гады свайго існавання – увесь комплекс еўрапейскага права, усе правыя ўрэгуляванні і рашэнні ЭЗ – застаецца ў сваёй сутнасці нязменным. Іх можна толькі пашыраць і дапаўняць, але нельга радыкальна пераглядаць. Перш, чым уступіць у ЭЗ, краіны-кандыдаты павінны пераняць усё, напрацаванае Еўраз'вязам.

Для будаўніцтва новай еўрапейскай будучыні пасля падзення Бэрлінскага муру патрэбна была значна больш высокая ступень гнуткасці і, можа быць, пэўная гатоўнасць да мыслення нестандартнымі катэгорыямі. У гэтым плане перамовам пра ўступленне, якія рухаюцца наперад хутка і энэргічна, уласціва нешта ірэальнае. На іх ЭЗ прытрымліваецца пазыцыі, адпаведна якой усе напрацоўкі Еўраз'вязу павінны быць рэалізаваныя краінамі-кандыдатамі да ўступлення. Пяць цэнтральна-еўрапейскіх дзяржаваў, з якімі вядуцца перамовы, з гэтым згодныя. Аднак пры гэтым толькі ў няшмат якіх сферах ім дасца пераходны тэрмін, які выходзіць за межы даты ўступлення.

У сапраўднасці ж поўная інтэграцыя гэтых краін у ЭЗ з моманту іх уступлення зойме больш за два дзесяцігоддзі. Улічваючы інтарэсы ўсяго кантынэнта, Еўраз'вяз павінен уважліва прыгледзецца да палітыкі краінаў-кандыдатаў і пашукаць у ёй пазытыўныя элементы, якія б маглі быць перанятыя ім – гэта значыць, стаць часткаю яго напрацовак. Аднак гэта не азначае, што Еўрапейскі З'вяз

павінен абыходзіцца з гэтымі краінамі нібы ў аksamітавых пальчатках і ставіць на карту тое, што было дасягнута ім за амаль пяцьдзсят гадоў еўрапейскай інтэграцыі. Асноўная частка палітычных урэгуляванняў, датычных нутранага рынку, павінна быць перанятая краінамі-кандыдатамі цалкам. Гэта тычыцца і палітыкі ў сферы канкурэнцыі, і ў кантролі за дзяржаўнымі субсідыямі. Вялікую ўвагу варта надаць супрацоўніцтву ў галіне юстыцыі, нутраной палітыкі, а таксама распрацоўцы сумеснай вонкавай палітыкі і палітыкі бяспекі. Але найперш ад іх варта патрабаваць актыўнага выступлення за працяг працэсу пераўтварэнняў, за ўзмацненне дэмакратычных інстытуцыяў і за павагу да правоў чалавека і правоў этнічных мяшчыняў. Аднак у іншых сферах Еўраз'вяз павінен праявіць гнуткасць і шчодрасць, бо і цяперашнія краіны-чальцы ЭЗ атрымліваюць выгоды ад інтэграцыі кантынэнта.

Найбольшая цяжкасць ў дзяржаўным і прыватным сектарах будучы зьяўляцца з-за абмежаванасці наяўных фінансавых сродкаў. З аднаго боку, урады павінны ўтрымліваць дэфіцыт дзяржбюджэту ў пэўных межах і забяспечваць тым самым стабільнасць у эканоміцы ў цэлым. З другога – ім трэба фінансаваць шматлікія рэформы: пэнсійнай сыстэмы, сыстэмаў аховы здароўя і адукацыі, мясцовага самакіравання, а таксама рэструктурызацыю прадпрыемстваў і рэформу розных інстытуцыяў. Буйныя інвэстыцыі, у прыватнасці, неабходныя для дасканалення матэрыяльнай інфраструктуры: аўтамабільных і чыгуначных дарог, сыстэмаў тэлекамунацыі, аховы навакольнага асяроддзя, для школаў, клінікаў і гэтак далей. Апроч таго, у некаторых галінах, напрыклад, у галіне аховы навакольнага асяроддзя толькі пры дапамозе значных выдаткаў можна дамагчыся таго роўню, які б адпавядаў крытэрам ЭЗ. Фінансаваць такую гіганцкую праграму пры дапамозе ўласных сродкаў краіны-кандыдаты могуць толькі паступова. Дадатковыя сродкі збоку, напэўна, дапамогуць паскорыць адаптацыю да ўмоваў Еўраз'вязу, аднак нават буйная праграма дапамогі, якая фінансуецца з-за мяжы і адпавядае патрабаванням агульнаэканамічнай стабільнасці, ня можа зрабіць цуд. Таму Еўраз'вяз павінен быць гатовы да хуткага далучэння гэтых краінаў і паапекавацца пры гэтым правільнай рэалізацыяй асноўных урэгуляванняў, датычных нутранага рынку. Пры гэтым у іншых сферах ён павінен праявіць шчодрасць і гнуткасць. Яму варта таксама вылучыць дадатковыя сродкі на колькасную і якасную адпаведнасць іх інфраструктуры.

Досвед, атрыманы ЭЗ і краінамі Цэнтральнай і Ўсходняй Еўропы за мінулыя 10 гадоў, павінен прымусіць нас задумацца пра радыкальныя змены ў рамках Еўраз'вязу і пра развіццё новых стасункаў паміж усімі еўрапейскімі дзяржавамі. Бо праз 10 год Еўропа будзе выглядаць зусім іначай. І ў нас ёсць шанец паклапаціцца пра тое, каб усё змянілася да лепшага.

Алян Мэйх'ю ёсць Senior Fellow (старэйшым сябрам рады) ва ўнівэрсытэце Сусэкса (Ангельшчына) і выкладае ў Еўрапейскім колледжы ў Познані. Ён, у прыватнасці, таксама палітычны дарадца Еўрапейскай камісіі.

*Друкуецца паводле часопісу
Zeitschrift Deutschland*

Візыт старшыні БНФ у ЗША

Старшыня БНФ Вінецук Вячорка меў тыднёвы візыт у Вашынгтон, дзе ўдзельнічаў у арганізаванай Інстытутам Брукінга канферэнцыі «Беларусь у палітыцы ЗША».

Акрамя лідэра БНФ з дакладамі пра становішча ў нашай краіне выступілі сакратар Дзярждэпартаменту ЗША па пытаннях дэмакратыі, правоў чалавека і працы Гаральд Хонгжу Коў і дарадца некалькіх папярэдніх прэзідэнтаў ЗША, вядучы спецыяліст па краінах Цэнтральнай і Ўсходняй Эўропы прафэсар Зьбігнеў Бжэзінскі. У інтэрвію «Навінам БНФ» В. Вячорка адзначыў, што на яго зрабіла ўражаньне супадзеньне высноваў з прафэсарам Бжэзінскім: «Ён назваў Расею страчаным шанцам рынкавай дэмакратыі, засьведчыў неабходнасьць геапалітычнага плюралізму вакол Расеі, наяўнасьці незалежных краінаў вакол Расеі. На думку сп. Бжэзінскага, гэта ёсьць альтэрнатыва Расеі як імперыі. Палітыка да дзвюх меншых нацыяў — да Чачні й да Беларусі — з боку Расеі фактычна тая ж самая, толькі да Чачні яна з выкарыстаньнем грубай сілы, а да Беларусі — адносна грубай сілы. А Беларусь зьяўляецца яшчэ далёка не закрытым пытаньнем».

Захад, па словах старшыні БНФ, з асаблівай увагай ставіцца да падзеяў у Беларусі: «Мае суразмоўцы і ў Дзярждэпартаменце, і ў Кангрэсе падкрэсьлівалі, што дамова ня можа разглядацца як паўнаўдасная, бо была падпісаная нелегітымным прэзідэнтам і ратыфікаваная нелегітымным парламэнтам. Амэрыканскія палітыкі й дзяржаўныя чыноўнікі разумеюць, як шчыльна зьвязанае захаваньне беларускай незалежнасьці й шанцы на дэмакратыю ў нашай краіне. Засталося ўражаньне, што Беларусь пераходзіць у першы шэраг зацікаўленьня Захаду».

В. Вячорка меў сустрэчы таксама ў Радзе нацыянальнай бясьпекі, Радзе міжнародных дачыненняў, у Амэрыканскім камітэце па бясьпекі й супрацоўніцтве ў Эўропе, у Міжнародным Рэспубліканскім і Нацыянальным дэмакратычным інстытутах. Зь Міжнародным рэспубліканскім інстытутам у Беларускага Народнага Фронту плённае супрацоўніцтва, ня першы год сябры БНФ выязджаюць на трэнінгі ў Кіеў, дзе размяшчаецца аддзел Міжнароднага рэспубліканскага інстытуту. Цяпер старшыня БНФ паведаміў пра дамоўленасьць з кіраўніцтвам інстытуту пра пашырэнне ягонаў дзейнасьці на тэрыторыі Беларусі й пра наладжваньне непасрэдных міжпартыйных кантактаў паміж БНФ і Рэспубліканскай партыяй.

«Я даносіў да амэрыканскіх калег тую важнасьць, якую нясе паваротны 2000 год Беларусі, сустрэў разуменьне наконт таго, што ніякія перамовы не дадуць выніку, калі беларуская грамадзкасьць ня будзе мець інструмэнту ціску, ня будзе мець інструмэнту самавыражэньня. Бяз гэтага так званы перамоўны працэс не закончыцца нічым, альбо закончыцца ганэбным трыюфам рэжыму», — падкрэсьліў В. Вячорка.

Зварот да амбасадараў дэмакратычных краінаў сьвету

Сёньня, у сусьветны дзень абароны правоў чалавека, мы, жанчыны — маці, жонкі, сёстры тых, каго перасьледуюць пад час праўленьня Аляксандра Лукашэнкі, зьвяртаемся да ўрадаў дэмакратычных краінаў з заклікам зьдзейсьніць усе захавы для захаваньня незалежнасьці Рэспублікі Беларусь.

Дамова, якая была падпісаная 8 сьнежня ў Крамлі прэзідэнтам Расейскай Фэдэрацыі Барысам Ельцыным і нелегітымным прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь Аляксандрам Лукашэнкам, не падтрымліваецца большасьцю насельніцтва нашай краіны. На працягу апошніх 200 гадоў Расея па імперску ставілася да нас. І зараз лёс Беларусі вырашае расейскі парламэнт. Дамова нясе небясьпеку ня толькі грамадзянам Беларусі, але й усёй Эўропе, таму што гэта ёсьць чырвона-карычневая імперскі рэванш.

Нашыя родныя знікаюць, іх зьбіваюць, арыштоўваюць, трымаюць у турмах, катуюць. Сотні лепшых дзяцей нашай краіны сталі палітычнымі ўцякачамі. Зьнішчаюцца палітычныя свабоды, нацыянальныя, духоўныя, культурныя каштоўнасьці, забаронена гістарычная сымбальна-дыскрымінацыйная беларуская мова. Мы ня хочам, каб лёс нашых сыноў і дачок, братоў і сясьцёр, бацькоў і мужоў напаткаў і іншых беларусаў, якія выступаюць за дэмакратыю ў сваёй краіне. Мы не жадаем, каб дыктатарскі рэжым зьнішчыў нашу апошнюю надзею — беларускую незалежнасьць. Мы патрабуем адстаўкі Аляксандра

Лукашэнкі, свабодных дэмакратычных выбараў пад міжнародным кантролем, прызнаньня міжнароднай супольнасьцю сёньняшняй дамовы. Мы спадзяемся, што сьвет ня будзе абьякавым да беларускай трагедыі. Гэс, што сёньня адбылося ў Маскве, нагадвае нам падзеі 1938 г. Барацьба за незалежнасьць — гэта барацьба за эўрапейскую дэмакратыю.

Байгот-Знавец Марыя

Бэльзаккая-Халіп Люцыя

Балковіч-Хашчавая Тамара

Вячорка Арыяна

Гюнтэр Людзьміла

Даўгаполава-Бондарова Вольга

Доўгел Яўгенія

Захаранка Вольга

Ермаласва-Кійко Алёна

Зіміцкая-Хадыка Валянціна

Кабанчук Таісія

Канапацкая Галіна

Карпенка Людзьміла

Касьпяровіч Тацяна

Клімава-Лёсановіч Тацяна

Кудзінава Зоя

Курач-Афнагель Соф'я

Лабковіч Ядзьвіга

Лябедзька Сьвятлана

Лявонава-Ўласава Сьвятлана

Маковіч Галіна

Марачкіна Ірыяна

Пінчук-Бяляцкая Наталья

Пушкіна Яніна

Савіцкая Глафіра

Сарокіна Алёна

Сьвярысц Тацяна

Сіўчык Галіна

Статкевіч Валянціна

Сушкевіч Ларыса

Чантарыцкая-Адамовіч Юзэфа

Чыгір Юлія

Шэрамэт Людзьміла

Шчукіна Любоў

Шыдлоўская Раіса

Сьпіс можа быць працягнуты, бо гэта толькі верхавіна айсьбергу. Насамрэч перасьледваных за палітычную дзейнасьць у Беларусі ўжо тысячы.

10 сьнежня 1999 г.

г. Менск

Навіны

№ 17, сьнежань 1999 г., наклап 299 асобнікаў
Распаўсюджваецца бясплатна на правах
унутранага дакумэнтацыі.

У нумары скарыстаная выява Пагоні з тытульнага аркуша Статута Вялікага Княства Літоўскага 1588 г.

Аграс для піставаньня: 220006, Менск, а/с 27, тэл. 284-50-12

E-mail: bpf_news@politician.com

в.а. рэдактара Віктар Івашкевіч